

Våld mot barn i Sverige – förekomst av olika former av våld, kontakt med förövare och stöd och behandling

Introduktion/inramning till Symposium

Våld mot barn är ett stort folkhälsoproblem, som innebär allvarliga konsekvenser för såväl enskilda barn och deras anhöriga som för samhället i stort. Barn som utsatts för våld löper ökad risk för en lång rad av beteendemässiga, fysiska och psykiska hälsoproblem, både omedelbart efter händelsen, under uppväxten och vuxenlivet.

För att kunna förebygga och stoppa våld mot barn behövs kunskap om hur vanligt våld är, våldets karaktär och faktorer kopplade till våldet. Officiell statistik utifrån polisanmälningar eller anmälningar till socialtjänsten ger inte en rättvis bild av hur många barn som är utsatta eftersom våldet relativt sällan kommer till myndigheternas kännedom. En viktig väg till kunskap är därför att låta barn och unga svara på frågor anonymt om sina erfarenheter. Då kan även våldsutsatta barn som inte kommit i kontakt med myndigheter komma till tals och vi får en mer rättvisande bild.

På uppdrag av regeringen har det genomförts fem nationella kartläggningar av våld under 2000-talet i Sverige; år 2000, 2006, 2011, 2016 och 2022. Genom att med jämna mellanrum ha genomfört undersökningarna med samma metodik har Sverige idag en unik kunskapsbas när det gäller våld mot barn. De nationella kartläggningarna, med fokus på den senaste kartläggningen, samt lärdomar från dem kommer kort att presenteras i introduktionen till symposiet.

Abstract 1: Våld mot barn i Sverige – förekomst och trender över tid (Carolina Jernbro)

Introduktion

Våld mot barn är ett globalt folkhälsoproblem då det är vanligt förekommande och innebär stora konsekvenser för barn som drabbas och för samhället i stort. I Sverige genomförs nationella kartläggningar om våld mot barn regelbundet av Stiftelsen Allmänna Barnhuset på uppdrag av regeringen för att studera förekomst och riskfaktorer för våld mot barn samt vilket stöd utsatta barn får.

Metod

Kartläggningen som resultaten bygger på är en klassrumsenkät som besvarats av 5820 elever i årskurs 9 från 149 slumpmässigt utvalda högstadieskolor. Webbenkäten genomfördes under våren 2022 och innehöll frågor om alla former av våld från vuxna och jämnåriga; fysiskt och psykiskt våld, sexuella övergrepp, försummelse, upplevt våld mot en förälder och våld i ungas parrelationer (inklusive digitalt våld).

Resultat

Förekomst av alla former av våld mot barn i Sverige och hur våldet överlappar kommer att presenteras. Därutöver kommer trender över tid avseende olika former av våld att presenteras, utifrån de kartläggningar av våld som genomförts regelbundet sedan år 2000.

Slutsats

Resultaten visar att många barn i Sverige är utsatta för våld av vuxna och jämnåriga. De flesta former av våld där en vuxen varit förövare har varken ökat eller minskat nämnvärt sedan den senaste kartläggningen 2016. Vissa former av våld begått av jämnåriga har dock ökat.

Abstract 2: Kontakt med förövare när barn utsatts för våld (Åsa Landberg)

Introduktion

Alltför många barn utsätts för våld under uppväxten, ofta av föräldrar eller styvföräldrar. Men hur ser den fortsatta kontakten med våldsamma föräldrar och styvföräldrar ut? I Sverige genomförs nationella kartläggningar om våld mot barn regelbundet av Stiftelsen Allmänna Barnhuset på uppdrag av regeringen för att studera förekomst och riskfaktorer för våld mot barn samt vilket stöd utsatta barn får.

Metod

Kartläggningen som resultaten bygger på är en klassrumsenkät (webbenkät) som besvarats av 5820 elever i årskurs 9 från 149 slumpmässigt utvalda högstadieskolor om deras erfarenheter av våld från vuxna och andra barn under uppväxten. De barn som utsatts för våld av en förälder eller styvförälder har fått svara på frågor om hur mycket kontakt de har med den som utsatt dem för våldet, i vilken utsträckning de är nöjda med kontakten och om de vill ha mer eller mindre kontakt.

Resultat

Vi presenterar resultat om vilka som är de vuxna förövarna vad gäller fysisk misshandel, psykisk misshandel, bevitnade om våld samt sexuella övergrepp. Det är tydligt att en stor majoritet av de barn som utsatts för våld av en förälder eller bevitnat våld mellan föräldrar fortsatte att bo tillsammans med den som varit våldsam, få uppgav att de inte hade någon kontakt alls. Det var vanligare att kontakten var mycket gles eller obefintlig när en styvförälder varit våldsam.

Slutsatser

Långt ifrån alla barn har den kontakt som de önskar med sin våldsamma förälder och att det finns därmed ett behov av att erbjuda stöd för att förbättra kontakten. Ett sådant stöd kan till exempel innebära att hjälpa till att etablera mer kontakt, att skydda barn från kontakt eller att erbjuda insatser som gör att våldet upphör eller att konsekvenserna av det mildras.

Abstract 3: Stöd och behandling efter våld och övergrepp (Johanna Thulin)

Introduktion

För att barn ska kunna få stöd, skydd och rehabilitering efter våld behöver de berätta om våldet för andra, men många gånger är det bara den som utsatts och förövaren som känner till vad som hänt.

Metod

Kartläggningen som resultaten bygger på är en klassrumsenkät (webbenkät) som besvarats av 5820 elever i årskurs 9 från 149 slumpmässigt utvalda högstadieskolor om deras erfarenheter av våld från

vuxna och andra barn under uppväxten. De barn som utsatts för fysisk misshandel av vuxna, psykisk misshandel av vuxna, omsorgsvikt, att bevittna våld mellan föräldrar eller sexuella övergrepp har också svarat på frågor om erfarenheter av stöd och behandling.

Resultat

Vi kommer att redovisa resultat som gäller vilket bemötande de utsatta barnen upplevt från omgivningen, vilket behov av stöd de själva anser att de har samt erfarenheter av professionella kontakter med olika myndigheter och stödinstitutioner.

Upplevelser av bemötande från omgivningen var blandade men alltför många barn kände sig inte väl bemötta, det fanns barn som inte kände att andra lyssnat eller trott på dem och som utsatts för ryktesspridning och skitsnack när de berättat. Det fanns också barn som ångrat att de berättat om övergreppen.

Slutsatser

Resultaten om erfarenheter av bemötande visar att det finns ett behov av förbättringar, behovet gäller alla som kommer i kontakt med ett barn som utsatts för våld. Få elever som utsatts för våld hade sökt hjälp eller stöd hos professionella och en hög andel av de som ändå gjort det var missnöjda.

Resultaten visar inte vad som gjort att barnen är missnöjda med det professionella stödet men det är tydligt att deras hjälpbehov inte alltid tillgodosätts. Professionella behöver bli bättre på att fråga barn om vad de vill ha hjälp med och på att ta tillvara det barnen säger.

Abstract 4: Fjärde rummet- en modell för tillgång till stöd och behandling för barn som blivit utsatta för våld och övergrepp (Amanda Nyberg)

Introduktion

När barn utsätts för våld och övergrepp varierar tillgången till stöd och behandling. Stödet som erbjuds kan vara fragmenterat och stora skillnader finns nationellt vad gäller både akut krisstöd och mer långsiktig behandling. För föräldrar och barn kan det vara svårt att veta vilket stöd de har rätt till och var man ska vända sig.

Metod

Stiftelsen Allmänna Barnhuset genomför nu ett pilotprojekt där nio Barnahus i Sverige arbetar med att implementera modellen Fjärde rummet utifrån lokala förutsättningar. Modellen fokuserar på optimering, samordning och koncentrerat av stöd och behandlingsresurser till Barnahus och innefattar att man öppnar upp Barnahusens "fjärde rum" för att ge fler tillgång till stöd och behandling.

Resultat

Resultaten från en enkätstudie med elever visar att det är viktigt att barn blir professionellt bemötta och lyssnade på när det gäller deras behov av stöd och behandling. Personal som arbetar på Barnahus är väl rustade och har rätt kompetens för att möta både barn som blivit utsatta för våld och övergrepp och deras anhöriga. Genom att samordna och koncentrera resurser kring stöd och behandling, ge Barnahuset rollen som kunskapscentrum och öppna upp för att fler ska få tillgång till

de resurser som Barnhusen kan erbjuda så ökar möjligheterna att våldsutsatta barn får sina rättigheter tillgodosedda.

Slutsatser

Genom att implementera Fjärde rummet-modellen så får fler barn och närstående det stöd och den behandling som de har rätt till enligt Barnkonventionen.